

**T.C.
LÜLEBURGAZ KAYMAKAMLIĞI
LÜLEBURGAZ REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ**

**ÇOCUK İHMALİ
VE
İSTİSMARINI
ÖNLEME KILAVUZU**

**MART
2021**

HAZIRLAYANLAR

MELİKE YÜCELOĞLU

DUYGU DEMİR

PINAR KALECİK

ELİF NUR ERGÜDER

SERPİL TÜRKYILMAZ

AYŞE KÜÇÜK

KÜBRA SEL

ÖYKÜ NESİL BİRDAĞ

HER ÇOCUK ÖZEL TEK VE BİRİCİKTİR

Çocukların gelecekte uyumlu ve başarılı olabilmeleri için en sağlıklı eğitim yollarının geliştirilmesi ve pratikte uygulanması çok önemlidir. Her ne kadar kişilik gelişiminin insanın yaşamı boyunca süregeldiğini kabul etsek de, kişilik gelişmesi ve yapılanmasında temelin çocukluk döneminde atıldığı gerçeğini unutmamak gerekir. Sosyal uyum ve başarı üzerine yapılan çalışmalar, ailenin ve yakın çevresinin çocuk üzerindeki ilk etkilerinin son derece önemli olduğunu göstermiştir. Anne-babanın ve ailenin diğer bireylerinin çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki yerini belirlemektedir. Çocuğa yöneltilen davranış ve ona karşı takınılan tavır, gelecekteki yaşantının örülmesinde büyük önem taşımaktadır. Geleceğin mimarı olarak nitelediğimiz çocuklarımızın sağlıklı ortamlarda sağlıklı yetişmeleri adına Lüleburgaz Kaymakamlığımızdan başlayarak Milli Eğitim Müdürlüğümüz bünyesindeki Rehberlik Araştırma Merkezimiz, Emniyet görevlilerimiz ve diğer ilgili tüm kurumlar konunun hassasiyetinin bilinciyle tedbirler almaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre çocuk ihmali ve istismarı; 18 yaşın altındaki çocukların sağlığını, sağ kalımını, gelişimini veya ilişkilerdeki güven duygusunu olumsuz yönde etkileyen fiziksel/duygusal/cinsel istismar, ihmal ve diğer sömürü türleriyle sonuçlanan kötü davranışlardır.

Çocukların her türlü fiziksel, zihinsel ve cinsel ihmal ve istismardan korunmasını içeren Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Türkiye'nin de dâhil olduğu 197 ülke tarafından imzalanmış ve 2 Eylül 2010'da yasa statüsüne kavuşmuştur. Suçluları cezalandırmak devletin sorumluluğunda olsa da, suç ile karşılaşan bireylerin de yasalarla belirlenmiş bir takım sorumlulukları vardır. Çocuk istismarının önlenmesinde evde, okulda, toplumsal düzeyde ve karar vericiler düzeyinde yapılacakları değerlendirmek önemlidir. Yapılması gereken eylemlerin başında bu konuda çalışan profesyonellerin, toplumun, ailelerin ve çocukların eğitimi gelir. İstismara maruz kalan çocuğu ilk fark edecek kişiler doktorlar, hemşireler, ebeler, öğretmenlerdir.

Konunun hassasiyetine dikkat çekmesi, toplumun bilgilendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmayı çok önemsiyorum. Emeği geçenlere teşekkür ederim.

CİHAN ERDEM
LÜLEBURGAZ İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRÜ

Çalışmamıza verdiği destekten dolayı Lüleburgaz Cumhuriyet Başsavcılığına sonsuz
teşekkürler...

Lüleburgaz Rehberlik ve Araştırma Merkezi olarak genel hedefimiz Rehberlik ve Özel Eğitim Hizmetleri alanlarında hem akademik hem uygulamalı olarak gelişen, üreten ve yükselen öğretmenler olarak çalışmaktır. Bu doğrultuda hizmet bölgemizdeki tüm okul ve kurumlarla işbirliği içerisinde çalışarak, gerek rehberlik hizmetleri gerekse özel eğitim hizmetlerini etkin bir şekilde sunarak özsaygısı yüksek, bağımsız ve yaratıcı bireyler yetişmesine katkı sağlamak amacıyla son derece istekli, özenli ve özverili çalışmaktayız.

Bu araştırmada emeği geçen Rehberlik Hizmetleri Bölüm Başkanı Melike YÜCELOĞLU'na, Rehberlik Öğretmenleri, Duygu DEMİR, Pınar KALECİK, Elif Nur ERGÜDER, Serpil TÜRKYILMAZ, Ayşe KÜÇÜK ,Öykü Nesil BİRDAĞ ve Kübra SEL'e teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışmada yanımızda olup yardımlarını esirmeyen Lüleburgaz Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Mürvet CENİK'e teşekkür ederim.

Çalışmamız ile başta öğretmenlerimiz ve anne babalarımız olmak üzere geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın eğitim ve öğretiminden sorumlu tüm kamu kurum ve kuruluşlarının çocuk ihmal ve istismarıyla mücadele ile ilgili ihtiyaç duydukları konularda kaynak olması dileğiyle.

HARUN KURT
MERKEZ MÜDÜRÜ

İÇİNDEKİLER

ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ NEDİR?.....	1
İSTİSMAR TÜRLERİ NELERDİR?.....	1
1. Fiziksel İstismar.....	1
2. Cinsel İstismar.....	2
3. Duygusal İstismar.....	2
4. İhmal.....	3
ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARINDA AİLE FAKTÖRÜ.....	4
ENGELLİ BİREYLERDE İSTİSMAR.....	4
Ailelerle Yapılabilecek Çalışmalar	5
Engelli Öğrencilerle Yapılabilecek Çalışmalar	6
NEDEN BAZI ÇOCUKLARDA HİÇ BELİRTİ GÖRÜLMEZ?	7
ÇOCUKLARIN İSTİSMARI AÇIKLAMA BİÇİMLERİ.....	9
BİR ÇOCUK İSTİSMAR EDİLDİĞİNİ AÇIKLARSA NE YAPILMALIDIR?....	10
İHMALVE İSTİSMARIN HUKUKTAKİ YERİ.....	12
Çocukların Cinsel İstismarı Suçu Nedir? (TCK 103).....	12
Çocukların Basit Cinsel İstismarı Suçunun Unsurları.....	12
Çocukların Basit Cinsel İstismarı Suçunun Cezası (TCK 103).....	13
Nitelikli Cinsel İstismar Suçu veya Tecavüz Suçunun Unsurları.....	14
Çocukların Nitelikli Cinsel İstismarı Suçunun Cezası (TCK 103)	15
ÇOCUK İHMALİNİ VE İSTİSMARINI BİLDİRME	16
Çocuk İstismarı veya İhmalini Nasıl İhbar Edebilirim?.....	17
Ön Bilgi Safhasında Raporunuzda Ne Gibi Bilgiler Olmalıdır?.....	17
Bildirim Nasıl Yapılır?.....	18
İhbarda Bulduğumda Ne Olacak?.....	18
Kim Bildirim Yapmalı?.....	19
Kime Bildirim Yapılır?.....	19
Bildirim Yükümlülüğü Bulunan Kişilerin Hakları.....	19
Rapor Düzenlememenin Yaptırımları.....	19
Sosyal Hizmetlerin İşlevi.....	19
Bir Rapor Hazırladığınızda Ne Olur?.....	20
Bütün Soruşturmalarda Neler Yapılır?.....	20
AİLELERİ GÜÇLENDİRME YÖNTEMLERİ.....	21
Çocuğunuzla Sağlıklı İletişim Kurmak İçin Bazı İpuçları.....	22
Çocuğunuzu Güvende Tutmak İçin.....	22
KAYNAKÇA.....	26

ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ NEDİR?

Barınmadan beslenmeye, sağlıktan eğitime, yaşamın tüm alanlarında yaşanan eşitsizliklerden en çok etkilenen çocuklardır. Çocukların maruz kaldıkları kötü muamele olaylarının büyük bir bölümü, çocuk koruma görevlilerine ve yasal mercilere hiç bildirilmemektedir. Son yıllarda da dünyada çocuk istismarı ve ihmali konusu toplumsal açıdan giderek önem kazanmaya başlamıştır.

Dünya Sağlık Örgütü bir yetişkin tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışları çocuk istismarı ve ihmali olarak tanımlanmaktadır(1,2). Çocuk istismarı fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olarak dört grupta sınıflandırılmaktadır(3,4).

İSTİSMAR TÜRLERİ NELERDİR?

Çocuk istismarı ve ihmali her yaşta her ırktan ve her gelir düzeyinden çocuğu etkilemektedir. Çocuğun istismarını fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olarak dört ana grupta toplayabilir.

1-FİZİKSEL İSTİSMAR

Fiziksel istismar en geniş anlamda “çocuğun kaza dışı yaralanması” şeklinde tanımlanabilir (5,6). En yaygın rastlanılan ve belirlenmesi en kolay olan istismar tipidir (5). On sekiz yaşından küçük çocuk ya da gencin anne, baba ya da bakımından sorumlu başka kişi tarafından sağlığına zarar verecek biçimde fiziksel hasara uğraması ya da yaralanma riski taşımasıdır (7,8,9). Fiziksel istismarın belirtilerine bakacak olursak; baldır ve bacaklardaki morluklar, yüzde-dudakta ve ağızda yara izleri, genital bölgelerdeki morluklar, değişik iyileşme evrelerindeki doku hasarları, el izi, ısırık izi gibi özel izler, çok sayıda sigara yanıkları, perine ve kalçadaki yanıklar, karaciğer ya da dalak yırtılmasına yol açan künt karın travması, retinal kanama, retinal ayrılma, lens dislokasyonu gibi göz hasarları, çoklu kosta kırıkları, kulak çekme ile meydana gelen timpanik zar yırtılması ile giden kulak hasarları, kol ya da bacağın bükülmesi ile oluşan spiral kırıklar fiziksel istismarı akla getirmelidir (10,11,12).

2-CİNSEL İSTİSMAR

Çocuğun bir yetişkin, akranı ya da kendinden büyük bir çocuk tarafından cinsel haz sağlamak amacıyla zorla ya da ikna edilerek cinsel etkileşime maruz bırakılmasıdır. Bir başka tanımla “Çocuk ve erişkin arasındaki temas ve ilişki, o erişkinin veya başka birinin seksüel simülasyonu için kullanılmışsa, çocuğun cinsel istismara uğradığı kabul edilir” (13). Cinsel İstismar belirtileri yürüme ve oturmada zorluk, kanlı ya da lekeli iç çamaşırları, genital bölgede acı, şişkinlik, kızarıklık veya kaşıntı, genital yollarla bulaşan hastalıklar ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların tespit edilmesi.

3-DUYGUSAL İSTİSMAR

Çocuğun duygusal bütünlüğüne ve kişilik gelişimine zarar veren her türlü davranış ve eylemdir. Tespit edilmesi en zor istismar türüdür. Çocukta herhangi bir yara bere izi yoktur, düzgün giyinir ve beslenir. Gözlenen göstergelerde çocuk bunların normal olduğunu düşünerek duygusal istismara uğradığına dair hiçbir açıklama yapmayabilir. Duygusal istismar tek bir sözle oluşabilecek bir durum değildir süreklilik göstermesi gerekir. Fiziksel, Davranışsal, Duygusal ve Bilişsel/Akademik Göstergelere bakalım

- **Fiziksel Göstergeler:** Konuşma bozuklukları, fiziksel gelişimde yavaşlama, astım ve alerjik rahatsızlıkların yükselmesi ve bağımlılık.
- **Davranışsal Göstergeler:** Uyku bozuklukları, alışkanlıklarda bozulma(altını ıslatma, parmak emme vb. gibi), davranış bozuklukları (şikayet etme, saldırganlık, ağlama krizleri vb. gibi), kendine ve başkalarına zarar verme davranışı, intihar düşünceleri.
- **Duygusal Göstergeler:** Yaşının gerektiği şekilde davranmama.
- **Bilişsel/Akademik Göstergeler:** Duygusal istismara eşlik eden bilişsel gecikmeyle beraber çocuğun akademik performansın da düşüş yaşanmasıdır.

4-İHMAL

Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişinin çocuğun beslenme, barınma, giyinme, tıbbi bakım, eğitim veya uygun gözetim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamamasıdır. İstismara göre daha yaygındır. Araştırmalara göre istismarların yaklaşık %48-63'ünün ihmal ile birlikte olduğu düşünülmektedir.

FİZİKSEL GÖSTERGELER

Mevsimine uygun olmayan kıyafetler

Öz bakımında hijyene dikkat edilmemesi

Gelişiminin takip edilmemesi-Normal kilonun altında olması vb.

Sağlıklı beslenme alışkanlıklarının olmaması

Çocuğun bakacak biri olmadan uzun süre yalnız bırakılması

Çocuğun uyku yeme gibi ihtiyaçlarının zamanında karşılanmaması

DAVRANIŞSAL GÖSTERGELER

Dilenme, yiyecek çalma

Yetişkinin sorumlulukları yüklenme

Regresyon

DUYGUSAL GÖSTERGELER

Düşük benlik algısı-kendine değer vermeme

Bağlanma zorlukları

Sosyal sorunlar-Arkadaşlık ilişkileri İlgi ihtiyacı

AKADEMİK GÖSTERGELER

Okulda bulunma süresinde uzaması(Erken gelme ve geç etme)

Devamsızlık sorunu

Öz disiplini öğrenme eksikliği

Zayıf notlar

Okulda yapılan faaliyetlerden yoksun kalması

ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARINDA AİLE FAKTÖRÜ

Yapılan araştırmalara bakıldığında çocuğun ihmal ve istismarına neden olan bireylerin çoğunlukla anne babalar olduğu görülmüştür. Çocuğun ihmal ve istismarına neden olan bazı risk faktörleri vardır. Bu risk faktörlerine bakıldığında ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel bazı özelliklerin ailede kriz yaratarak çocuk istismarına yol açtığı görülmektedir(14). Bu ailelerin hepsi için geçerli olmasa da çocuğunu ihmal eden ve çocuğuna kötü davranan ailelerde bazı ortak özellikler göze çarpmaktadır (Bahçecik ve Kavaklı 1993 b).

Araştırmalara göre bu ortak özellikler; sosyo-ekonomik problemler, erken yaşta ebeveyn olmak, prematüre bebek, tek veya ayrı ebeveyn, ebeveynlerin akıl sağlığı, ailede görülen alkol veya ilaç bağımlılığı, üvey ebeveyn veya birlikte yaşanan birinin olması, fiziksel veya zihinsel özürülü çocuk, davranış problemleri olan çocuk, çocukluğunda ihmal ve istismara maruz kalmış ebeveyn, aile içi şiddetin olması, çok çocuklu aile, eğitimsizlik, ailede ruhsal hastalık, istenmeyen gebelik, benimsenmeyen çocuk gibi faktörlerdir.

ENGELLİ BİREYLERDE İSTİSMAR

İstismar konusu günümüzde artık ders olarak okutulması gereken bir konu haline gelmiştir. Çünkü çocuklarımız bilinçlenmedikçe kendilerini koruyamamaktadır. Bu konu ne kadar çok konuşulur ve öğretilirse çocuklarımızın güvenliğini o denli sağlamış oluruz.

İstismarla ilgili engelli bireyler için daha da hassas davranmamız gerekmektedir. Engelli bireylerin bazı durumlarda gözü, kulağı ve dili biz olmak zorunda kalabiliyoruz. İstismar konusunda alanyazında çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Stalker ve McArthur'un (2012) yapmış oldukları çalışmada engelli çocukların engelli olmayan çocuklara oranla istismara daha fazla uğradıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Kvam'e (2000) göre Norveçli çocuklar ile yapılan bir çalışmada engelli bireylerin engelli olmayanlara göre cinsel istismar konusunda daha fazla risk altında oldukları ortaya konulmuştur. Bu durumun nedeni olarak engelli bireylerin fiziksel, iletişimsel ve zihinsel olarak engelinin bulunması, onları diğer bireylere göre daha kolay hedef yapmaktadır.

Zihinsel engelli bireylerin diğer engel türlerindeki bireylere göre cinsel istismara uğrama riski daha fazladır (Pillay, 2012). İleri derecede zihinsel engeli olan bireyler cinsel istismar durumunu anlamayabilir veya bunu şikâyet edecek iletişim becerilerinden yoksun olabilirler, orta düzeyde zihinsel engeli olanlar bunu fark edebilir ancak yasadışı bir eylem olduğunu bilmeyebilir; benzer şekilde sosyal olarak izole edilmiş olabilirler ya da kendilerine bakım verenlere bağlı olduklarından bunu sorgulamayabilirler(Chave-Cox, 2014).

Ülkemizde ise engelli bireylerin istismar ve ihmali tamamen gözden kaçmış ve çalışılmamış bir konudur. Öner ve Sucuoğlu' nun (1994), zihinsel engelli çocukların istismarı konulu çalışmasında, zihinsel engelli çocuğa sahip anne- babaların çocuklarını daha fazla istismar ettikleri rapor edilmiştir.

2018 yılında Bulut ve Karaman tarafından yapılan, 2005-2015 yılları arasında basına yansıyan engelli bireylere yönelik istismar vakalarının araştırıldığı bir araştırmaya göre, istismara uğrayan engelli sayısı ülke genelinde 278 olarak bulunmuştur. Ancak bu verinin gerçeği yansıtmadığı düşünülmektedir çünkü Türkiye'de ailelerin engelli çocuklarına yönelik istismarı yapan tanımadıkları bir kişi ise şikâyet etme; tanıdıkları bir kişi olduğunda ise gizleme eğilimi vardır (Yıldırım-Doğru,2006). Yapılan araştırmada istismar mağdurlarının engel türüne göre dağılımına baktığımızda, 194'ünün zihinsel engelli birey olduğu görülmektedir. İstismarcının yakınlık derecesine bakıldığında, 203 kişinin engelli bireyin tanıdığı kişilerden oluştuğu görülmüştür. Bunların 16'sı engelli bireyin ebeveynidir. Bu durum engelli bireylerin sosyal çevresine verilecek eğitimlerin önemini göstermektedir. İstismarın türüne bakıldığında ise vakaların 224'ü cinsel istismar, 42'sinin fiziksel istismar olduğu görülmüştür. Bu da bize zihinsel engellilere yönelik istismar türlerinden en önemlisinin cinsel istismar olduğunu göstermektedir (Chamberlain ve ark, 1984; Öner ve Sucuoğlu, 1994; Widom ve Ames, 1994; Kvam, 2000; Fallon ve ark. 2002). İkinci önem arz eden istismar türü de fiziksel istismardır.

Ailelerle Yapılabilecek Çalışmalar:

Engelli bireyler normal bireylere göre iletişim, kendini ifade edebilme, istismarı yorumlayabilme konularında daha düşük kapasiteye sahiplerdir. Bu noktada sosyal çevre, okul ve aile sistemlerinin konu hakkında bilinçli olması, istismarın ortaya çıkarılması ve önlenmesi noktalarında çok önemli olmaktadır. Engelli bireyler de normal bireyler gibi, istismar vakalarında uygun olmayan cinsel davranışlar, iştah ve uyku bozuklukları, öğrendikleri becerilerde gerilemeler, alt ıslatma, dışkı kaçırma, şiddet ve kendini yaralama davranışları sergilemektedirler(Sinason, 2002). Bu belirtiler konusunda da aileler bilgilendirilmelidir.

Aile eğitimleri sayesinde engelli bireylere uygulanan istismar durumu önlenabilir, ortaya çıkarılma süresi kısaltılabilir, birey istismar durumundan biran önce kurtarılabilir ve hamilelik gibi durumlar engellenerek bireyin süreçten daha az yıpranarak çıkmasına yardımcı

olunabilir. Bu alanda yapılacak çalışmaların yaygınlaştırılması ile toplum düzeyinde bu konuya dikkat çekilmesine ve engelli bireylerle çalışan kişilerin istismar konusuna daha fazla dikkat etmelerine yardımcı olacaktır.

Engelli Öğrencilerle Yapılabilecek Çalışmalar:

1. Güven Çemberi Çalışması: Güven çemberi çalışması çocuğun kendini koruyamayacağı dönemde onun güvenliğini sağlama amaçlı bir çalışmadır. Kime güven duyması gerektiğini pekiştirerek ayırt etmesi öğretilir. Bu çalışmada aileden kendilerine yakın olan ve her anlamda güvenebilecekleri kişileri listelemeleri istenerek çalışma başlatılır. Aileye taciz konusunda bilgilendirme yapılır. Yapılan bilgilendirme doğrultusunda oluşturulan liste aile ile birlikte gözden geçirilir. (Aileye çok kişiye değil tam güvenilir kişilere gereksinim duyulduğu açıklanmalıdır)

Seçilerek oluşturulan son listedeki kişilerin (son dönemde çekilmiş) resimleri istenir. Resimlerin ebatlarını standart hale getirebilmek için dijital çekim ya da bilgisayar kullanılabilir. Resimler 5 taneden fazla ise set oluşturulur. Resimlerin yanında kullanılacak ilişkisiz resimler de hazırlandıktan sonra öğretime başlanır.

2. İzinsiz Fiziksel Teması Reddetme: Latent dönemde (6-11yaş) karşıt cins yetişkine sevgi ile yönelimin olumsuz sonuçlanmaması için bu dönem başında izinsiz fiziksel teması reddetmenin öğretimi için uygun bir dönemdir. Okulda yaşıtı karşı cinse tepkili yönelimin önüne geçilmesi için de izinsiz fiziksel temasta bulunmama çalışmalıdır.

3. İyi ve Kötü Dokunmanın Öğretimi: İyi ve kötü dokunma davranışı öğretilirken ek bilgi sunumu şeklinde bu durumda verilmesi gereken tepki de öğretilir. Video Modelden faydalanılabilir. Bu durumda videolar bir yetişkin ve bir çocuğun yer aldığı görüntülerden oluşturulur.

4. Kandırılmayla Başa Çıkmanın Öğretimi: Bu öğretimin birinci basamağı evin dışında ve güven çemberinin dışındaki hiç kimseden hiçbir zaman hoşlandığımız şeylerin alınmamasıdır. Hiç kimseden hiçbir zaman hoşlandığın bir şeyi alma sözünün eylem şeklinde öğretimi ne kadar erken dönemde başlatılırsa o kadar iyi olur. (Düzkanar, 2017).

NEDEN BAZI ÇOCUKLARDA HİÇ BELİRTİ GÖRÜLMEZ?

Çocuklar istismara uğradıklarında yanlış bir şeyler olduğunu hissediyor, biliyorlar. Ama işin en acısı çoğunlukla bir yetişkinle bu tacizi paylaşamıyorlar. Bu son derece karmaşık bir konu ve altında birçok neden yatıyor olabilir. Bunlardan bazıları; deneyim, belirti çıkaracak düzeyde olmayabilir(2). Bu çocuklar istismara ilişkin güçlüklerle baş edebilecek güçte, korunma düzeyi yüksek çocuklar olabilirler(2). Kendilerine inanılmayacağını düşünürler. Başlarının belaya gireceğinden korkarlar. İstismarcının tehdidinden korkarlar. İstismarcıyı korumak isteyebilirler; istismarcıyı sevebilir ama yaptıklarını sevmezler. Nasıl anlatılacağını bilmeyebilirler. Korkabilirler. Büyükleriyle (otorite ifade edenlerle) cinsel konuları konuşmaktan utanabilirler. İyi çocukların cinsellikle ilgili sözcükleri kullanmamaları gerektiği söylenmiş olabilir. Cinsel davranışların yanlış olduğunu bilmeyebilirler. Arkadaşları tarafından dışlanmaktan korkabilirler.

Cinsel istismar konusunda çocuklarını bilgilendirmeyen, çocuklarının duygusal veya fiziksel olarak hayatlarında olmayan, cinsel istismar gerçeğini yok sayan, çocuklarını dinlemeyen veya onlara inanmayan, onları yeterince denetlemeyip nezaret etmeyen, çok katı kuralları olan ailelerin çocuklarının daha fazla istismara uğradığı saptanmıştır(1). İnsanlar çocuklukta yaşadıkları istismarda yanlış bir şeylerin olduğunu farkındadır. Fakat ne yazık ki bir yetişkinle bunu paylaşmamaktadır. Son derece karmaşık olan bu durumun altında birçok neden yatıyor olabilir bunu tek bir nedene bağlamak yanlıştır.

Yanlış bir şey yaptıklarına, buna kendilerinin neden olduğuna ya durdurmaları gerekirken durduramadıklarına inanırlar. Tacizi yapan kişi de bu yolda çocuğun düşünce yapısını manipüle edebilir; ona kimsenin inanmayacağını, suçlunun kendisi olduğunu düşündürebilir. Kendini suçlu gören bir çocuk, bunu bir yetişkinle paylaşamaz(1). Tacize uğrayan çocuklar çok büyük korku yaşarlar. Bu korku genellikle geçerli bir korkudur çünkü taciz yapan kişi çocuğu tehdit etmiş olabilir. Aileye, anneye veya babaya zarar vereceğini söyleyerek çocuğu korkutmuş olabilir. Çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğunu hesaplayamaz, anlatırsa ne olacağını kestiremez(1).

“Kişi cezalandırılacak mı? Bana inanacaklar mı? Beni suçlayacaklar mı? Onu hapse atarlarsa ne olur? Ya annem/babam beni sevmezse? Ya ailemiz parçalanırsa?” gibi bilinmezler, zaten zarar görmüş, travmatize olmuş çocuk için yeni bir kaygı kaynağıdır ve çocuk bu kadar büyük bir kaygı ile baş edebilecek durumda olmayabilir(1).

Çocuklar yaşadıklarından çok büyük bir utanç duyarlar. Başına gelenleri anlatmak, detaylara cevap vermek, her şeyi tekrar hatırlamak zorunda olmak çocuk için kolay değildir. Bu fazlasıyla rahatsızlık verebilecek bir durumdur. Bu utançtan, rahatsızlıktan kaçmak için sessiz kalabilirler çünkü bir büyükten yardım istemek için utandıkları bu konuları konuşmak, sorulara cevap vermek, hatırlamak istemedikleri detayları paylaşmak zorunda kalacaklardır(1). Taciz gören bazı çocuklar, sevdiklerini korumak isteyebilirler. Bu konular konuşulduğunda ailelerine, yakınlarına sıkıntı, acı, üzüntü vereceklerini düşünüp onları bu yükten korumak isteyebilirler(1). Bu durumda her türlü acıyı, utancı, suçluluk duygusunu tek başına taşımak zorunda kalırlar.

Çocukların fiziksel olarak her an yanında olamayız ama yaşadıklarını bizimle paylaşmalarını istiyorsak, onlara duygusal anlamda çok yakın olmamız gerekir.

ÇOCUKLARIN İSTİSMARI AÇIKLAMA BİÇİMLERİ

Çocukların çok az bir kısmı sizinle konuşmak istediğini söyleyerek istismara uğradıklarını ifade ederler. Genelde istismar edildiklerini çeşitli yollarla açıklarlar.

Örnek 1:

'....' abi çok komik iç çamaşırı giyiyor gibi dolaylı imalarda bulunabilir. Kelime hazinesi gelişmediği, utandığı ya da birine söz verdiği için bu cümleleri kullanabilir.

Örnek 2:

'Özel bölgelerine dokunulan birini tanıyorum' gibi cümlelerle gizli ifade etme yolunu seçebilir. Çocuk bu konuşmada bildiği bir kişiyi de anlatabilir. Fakat dolaylı yoldan kendinden de bahsediyor olabilir. Onu diğer çocuk hakkında konuşmaya teşvik edin. Sonra anlattığı şeyleri bu kişinin daha önce yaşayıp yaşamadığını sorun.

Örnek 3:

Anlattıklarını kimseye anlatmayacağına söz verirken sana bir şey anlatacağım diyerek koşul koyarak kendini ifade edebilir. Çocuklar, istismarı gerçekleştiren kişi tarafından korkutulmuş olabilir. Bu olayın aralarında sır olduğu söylenmiş olabilir. Çocuklara bazı sırların saklanamayacağını söyleyin. Yasalarca bu durumu gerekli kurumlara bildirmeniz gerektiğini anlatın.

BİR ÇOCUK İSTİSMAR EDİLDİĞİNİ AÇIKLARSA NE YAPILMALIDIR?

Çocuk cinsel istismarı gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de binlerce çocuğun yaşamının travmatik bir gerçeği olduğu kabul edilmektedir. Kanıtlanması güç olan bu suçun bildiriminde ise çocukların anlatımları büyük bir öneme sahiptir.

Çevrenizde, okulunuzda, mahallenizde istismar edildiğini açıklayan bir çocuk olursa neler yapabiliriz bir bakalım.

- 1.Çocukla özel konuşurken rahatsız edilmeyeceğiniz bir yer seçin.
- 2.Çocuğu sakinleştirmek için yanında oturun.
- 3.Çocuktan izin almadan ona dokunmayın. Belki dokunmanız onun istismar olayını tekrar hatırlamasına sebep olabilir.
- 4.Sakin kalmak çocuğu desteklemek için çok önemlidir. Çocuğun size anlatacağı şeyler sizi şok edebilir. Duygularınızı ve sözel ifadelerinizi kontrol ederken jest ve mimiklerinizi de dikkat etmeniz gerekir. Örneğin, istismara uğradığını açıklamaya başlayan bir çocuğa şaşırıldığınızı, acıdığınızı vb. gösteren her türlü sözel ve fiziksel ifadeden kaçının.
5. Çocuğu dikkatli dinleyin ve soru sormadan çocuğun anlatmasına izin verin.
- 6.Özellikle cinsel istismar konusunda, çocuğun olanlar hakkında kullandığı kelimeleri kullanmak çok önemlidir. Çocuğun anlamayacağı kelimeler kullanmayın.
- 7.Çocuğu yaşadığı olayları anlatmaya cesaretlendirin. Fakat vermek istemediği yanıtlar için baskı yapmayın.

8.İlk ifade adli soruşturma için çok önemli olduğundan dolayı çocuğu dikkatli bir şekilde dinleyin.

9.Çocuğun anlattıklarını değiştirmeden yazıyla kaydedin.

10.Çocuk istismarı başka birinin başına gelmiş biçimde anlatıyorsa, olayı anlatması için onu teşvik edin.

11.Okul/kuruluş ya da yerel çocuk koruma kurumlarına/yetkililerine istismarı bildirin.

12.İstismar olayını, sorumlu kişiler dışında kimseyle paylaşmayın.

13.Çocuğa anlattığı bilgiyi destek almak için yetkili kişilerle paylaşacağınızı, fakat diğer kişilerle paylaşmayacağınızı söyleyin.

14.İhmal ve istimara uğramış çocuklara “neden” ile başlayan sorular sormayın. Çünkü çocuklar genellikle neden ile başlayan sorular sorulduğunda bir şeyleri yanlış yaptıklarını zanneder. Çocuk olanlardan dolayı kendini suçlayabilir.

15.Çocuklara soru sorarken dikkat edilmesi gereken durumlar vardır. Bazı soru tarzlarından ve ifadelerden sakınmak gerekir.

Örneğin:

Böyle olduğundan emin misin?

Doğru söyle.

Gerçek mi?

16.Yönlendirici sorular sormaktan kaçının. “X’ abi de mi senin özel bölgeneye dokundu?”, ‘Yeşil bir pantolon mu giymiști?’ gibi.

İHMALVE İSTİSMARIN HUKUKTAKİ YERİ

Çocukların Cinsel İstismarı Suçu Nedir? (TCK 103)

Çocuğun cinsel istismarı suçu, kanunda belirlenen belli yaştaki çocuğun bedenine fiziksel temasta bulunma şeklinde cinsel davranışlar sergilenmesi ile oluşur. Suç, 5237 sayılı TCK'nın 103. maddesinde "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı" suçlar bölümünde düzenlenmiştir. Cinsel istismar suçunda mağdur çocuk olup suçun en önemli unsurudur. Çocuk, TCK'nın 6/1-a maddesinde, "henüz 18 yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmaktadır.

Cinsel istismar suçları açısından çocuk kavramı üç ayrı kategoride ele alınmaktadır:

- 15 yaşını tamamlamamış çocukların cinsel istismarı,
- 15 yaşını tamamlamış olmakla birlikte kendisine yönelen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş çocukların cinsel istismarı,
- 5-18 yaş grubunda olan çocukların, sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak cinsel istismarı.

Cinsel suçlar, genel olarak şu şekilde kategorize edilmektedir:

Cinsel İstismar Suçu: Kural 15 yaşını tamamlamamış çocuklara karşı bedensel temasta bulunmak suretiyle cinsel amaçla işlenen fiilleri cezalandırmaktadır (TCK md.103). 15-18 yaş grubunda olan çocuklara karşı hile, cebir, tehdit veya iradeyi etkileyen bir nedenle çocuğun bedeni üzerinde icra edilen fiiller de cinsel istismar suçu olarak nitelenir.

Cinsel Saldırı Suçu: Kural olarak yaşı büyük kimselere veya 15-18 yaş grubu mağdurlara yönelik (hile, cebir, tehdit veya iradeyi etkileyen başkaca bir neden olmaksızın) bedensel temasta bulunmak suretiyle cinsel amaçla işlenen fiilleri cezalandırmaktadır (TCK 102).

Cinsel Taciz Suçu: Mağdurun yaşına bakılmaksızın, fail ile mağdur arasında bedensel temas olmadan, halk arasında laf atma, sözlü taciz vb. gibi ifade edilen cinsel davranışlarla işlenen fiilleri cezalandırmaktadır (TCK 105).

Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçu: 15-18 yaş grubunda yer alan çocuklarla, çocuğun kendi rızasıyla cinsel ilişkiye girilmesi halinde reşit olmayanla cinsel ilişki suçu oluşur (TCK 104).

Çocukların Basit Cinsel İstismarı Suçunun Unsurları

Çocuğun Basit Cinsel İstismarı Suçunun Temel Şekli: Basit cinsel istismar suçu, çocuğun cinsel istismarı suçunun temel şekli olup çocuğun vücudu üzerinde gerçekleştirilen, cinsel arzuları tatmin amacına yönelik ve fakat cinsel ilişki düzeyine varmayan cinsel davranışlar sergilenmesi ile oluşur.

Basit cinsel istismar suçunun oluşması için, gerçekleştirilen hareketlerin objektif olarak şehvi nitelikte bulunmaları yeterlidir; failin şehvi arzularının fiilen tatmin edilmiş olması şart değildir.

Sarkıntılık Suretiyle Çocuğun Basit Cinsel İstismarı Suçu: Sarkıntılık, çocuğun basit cinsel istismarı suçunun daha az ceza gerektiren en hafif şekli olarak kabul edilmektedir. Sarkıntılık suretiyle çocuğun cinsel istismarı suçunda da diğer tüm cinsel istismar suçlarında olduğu gibi mağdur çocuğun bedenine fiziksel bir temasta bulunulması şarttır. Bedensel temas olmadan cinsel amaçla işlenen diğer fiiller çocuğun cinsel tacizi suçu olarak nitelenir. Örneğin, mağdur çocuğa cinsel amaçla “bacaklarına dokunayım mı” demek cinsel taciz, herhangi bir şekilde dokunmak ise sarkıntılık suretiyle cinsel istismar olarak kabul edilir.

Sarkıntılık; failin mağdur çocuğa yönelik yüzeysel, geçici ve hafif derecede cinsel davranışlarını ifade eder. Örneğin, çocuğa cinsel amaçla dokunmak, bir kere öpmek vb. gibi cinsel davranışlar sarkıntılık suretiyle cinsel istismar suçu olarak kabul edilir.

Basit cinsel istismar suçunun temel şekli ile daha az cezayı gerektiren sarkıntılık suretiyle cinsel istismar suçu arasındaki temel fark; sarkıntılık fiilinin kesik ve ani bir eylemle mağdur çocuğun bedenine temas edilmesiyle, çocuğun basit cinsel istismarı suçunun temel şeklinin ise çocuğa karşı cinsel sömürü düzeyine varacak şekilde birbirini takip eden birden fazla davranış icra edilmesiyle oluşmasıdır.

Çocukların Basit Cinsel İstismarı Suçunun Cezası (TCK 103)

Çocuğun basit cinsel istismarı suçunun cezası şu şekildedir:

- Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, 8 yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (TCK md.103/1-birinci cümle).
- Sarkıntılık suretiyle, yani cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (TCK md.103/1-ikinci cümle).
- Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza, basit cinsel istismar durumunda 10 yıldan, sarkıntılık durumunda 5 yıldan az olamaz (TCK md.103/1-üçüncü cümle).
- Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır (TCK md.103/1-ikinci cümle).

Basit cinsel istismar suçunun daha fazla ceza gerektiren nitelikli halleri şunlardır (TCK md.103/3):

- Birden fazla kişi tarafından birlikte (TCK md.103/3-a), İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle (TCK md.103/3-b),Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından (TCK md.103/3-c),Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından (TCK md.103/3-d),Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle (TCK md.103/3-e),suçun işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Basit cinsel istismar suçunun cebir, tehdit veya silah kullanılarak işlenmesi halinde cezası şu şekildedir (TCK md.103/4-5-6):

Cinsel istismarın, 15 yaşını tamamlamamış çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da 15 yaşını tamamlamış olmakla birlikte kendisine yönelen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamamış çocuklara karşı silah, bıçak, sopa vb. gibi aletler kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır (TCK md.103/4).

Çocukların cinsel istismarı suçunda kasten yaralamanın ağır halleri, mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölüm halinde suçun cezası:

Cinsel istismar için başvurulmuş cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır (TCK md.103/5).Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur (TCK md.103/6).

Nitelikli Cinsel İstismar Suçu veya Tecavüz Suçunun Unsurları

Çocuğun nitelikli cinsel saldırı suçu, TCK md. 103/2'de vücuda "organ" veya "sair cisim sokulması" şeklinde düzenlenen uygulamada çocuklara karşı işlenen bu cinsel istismar suçuna "tecavüz suçu" da denilmektedir.

Cinsel istismarın, vücuda “organ” veya “sair bir cisim” sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi nitelikli hali için, vücuda vajinal, anal veya oral yoldan organ veya sair bir cismin sokulması gerekir. Bu açıdan mağdurun vücuduna penis sokulabileceği gibi, vajinal veya anal yoldan kalem, şişe, sopa vb. gibi sair bir cisim de sokulabilir. Burada belirtmek gerekir ki; çocuğun basit cinsel istismarı suçunun aksine, nitelikli cinsel istismar suçunun (tecavüz suçu) oluşabilmesi için, gerçekleştirilen davranışın cinsel arzuların tatmini amacına yönelik olması şart değildir. Çocuğun bedenine “organ” veya “sair bir cisim” sokulması suçun tamamlanması için yeterlidir. Maddede “organ” tabiri kullanıldığından cinsel organ dışındaki vücuda girme özelliği olan örneğin; parmak gibi diğer organların da vücuda sokulması suçun nitelikli halini oluşturabilecektir. Bu organın sahibinin kadın veya erkek olmasının bir önemi yoktur. Sokma fiili bizzat fail tarafından yapılabileceği gibi 3. bir kişinin veya bizzat mağdurun araç olarak kullanılması suretiyle de gerçekleştirilebilir. Kanunda bir sınırlama olmamakla birlikte sadece oral, anal veya vajinal bölgelere yönelik organ ya da sair bir cisim sokma eylemlerinin suçun nitelikli halini oluşturabileceği kabul edilmelidir. Böyle bir kabul madde gerekçesi de gözetildiğinde kanun koyucunun amacına daha uygun olacaktır. Vücudun bu bölgelerine organ veya sair bir cismin az da olsa girmesi bu nitelikli halin uygulanması açısından yeterlidir.

Çocukların Nitelikli Cinsel İstismarı Suçunun Cezası (TCK 103)

Çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçunun (tecavüz suçu) cezası şu şekildedir:

Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz (TCK md.103/2).

Çocuğun nitelikli cinsel istismar suçunun daha fazla ceza gerektiren nitelikli halleri şunlardır (TCK md.103/3):

Birden fazla kişi tarafından birlikte (TCK md.103/3-a), İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle (TCK md.103/3-b), Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından (TCK md.103/3-c), Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından (TCK md.103/3-d), Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle (TCK md.103/3-e), suçun işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Nitelikli cinsel istismar suçunun cebir, tehdit veya silah kullanılarak işlenmesi halinde cezası şu şekildedir (TCK md.103/4-5-6):

Cinsel istismarın, 15 yaşını tamamlamamış çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da 15 yaşını tamamlamış olmakla birlikte kendisine yönelen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş çocuklara karşı silah, bıçak, sopa vb. gibi aletler kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır (TCK md.103/4).

Çocukların nitelikli cinsel istismarı suçunda kasten yaralamanın ağır halleri, mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölüm halinde suçun cezası:

Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır (TCK md.103/5).Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur (TCK md.103/6).

ÇOCUK İHMALİNİ VE İSTİSMARINI BİLDİRME

Tüm okul personeli, yetkili kişi olarak görülür ve yasalarca istismarı bildirmeleri gerekmektedir. Bu bölümde bildirimde bulunmanın yasal gereklilikleri ve bu görevin nasıl yerine getirileceğine bakacağız. Siz de bir öğretmen olarak şüphelendiğiniz durumları bildirmekle sorumlusunuz. İstismardan şüpheleniyorsanız, bu durumun bildirilmesi çocuğu koruyabilir ve aileye yardım sağlayabilir. Her devlet bildirim yükümlülüğü olanlarını belirler (Çocuk istismarı ve ihmali şüphelerini bildirmek zorunda olan kişiler). Bununla birlikte, herhangi başka biri de çocuk istismarı şüphesini bildirebilir ve bildirmelidir. Bildirim bir suçlama değildir; düşüncenin dile getirilmesi ve çocuğun durumunun soruşturulup değerlendirilmesi için yapılmış bir istektir.

Bir çocuğun tehlikede olduğundan şüphelenirseniz, derhal harekete geçin. Çocuk istismarı veya ihmaline ilişkin şüphemiz bir rapor hazırlamanız için yeterlidir. Kanıt bulmanız gerekmez. Tahkikatı yürüten kişiler istismar veya ihmalin bulunup bulunmadığına karar vereceklerdir. Hemen hemen her devlet çocuk istismarına ilişkin iyi niyetli ihbarda bulunan kişileri kovuşturma ve yükümlülükten korumak üzere bir yasaya sahiptir(28).

Çocuk İstismarı veya İhmalini Nasıl İhbar Edebilirim?

Eğer bir çocuğun zarar gördüğünden şüpheleniyorsanız, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ya da Çocuk Polisi/Karakollar ve Cumhuriyet Savcıları ile iletişime geçin ve böylece durumu profesyoneller değerlendirebilsinler.

Okullarda İstismara Uğrayan Çocuklara Yönelik Yapılması Gerekenler İhmal ve istismara yönelik okulların PDR hizmetleri yürütme kurulları şunları yapar:

- Önleyici Hizmetler: Farkındalık geliştirme eğitimlerinin düzenlenmesi;
- Koruyucu Hizmetler: Gizlilik ilkesine dikkat edilerek sadece vakada görevli olan birimlerin haberdar edilmesi;
- Müdahale: - Okul idaresine haber verme - Krize müdahale ekibini bilgilendirme: Her okulda ihmal istismar ya da başka türlerde krizler yaratacak durumlara yönelik okul müdürü başkanlığında rehber öğretmen, 1. ve 2. kademe öğretmenlerinden oluşan bir krize müdahale ekibi bulundurur.

Ön Bilgi Safhasında Raporunuzda Ne Gibi Bilgiler Olmalıdır?

- Adı, yaşı, adresi ve çocuğun en son yaşadığı yer.
- İstismarın süresi.
- Çocuğun ailesinin ya da bakıcısının adı ve adresi, eğer biliniyorsa.
- Şüpheli failin adı ve adresi.
- Eğer biliniyorsa, istismarın olduğu yer.
- Kimlerin haberdar olduğu.
- Olaya müdahale edilene kadar neler yapılmış.
- Çocuğun yaralarının içeriği ve boyutu, önceki yaralara ait kanıtlar da dahil olmak üzere.
- Yaraları ve failin kimliğini ortaya çıkarmaya yarayacak diğer bilgiler

Okulunuzun Bildirim Politikasını öğrenin. Okulunuzun, çocuk koruma hizmetlerine kimlerin bildirim yapması gerektiği üzerine bir politikası olabilir. Okulunuzun raporlama politikasını ve prosedürlerini bilmeniz önemlidir. Okulunuzun prosedürlerini okul müdürü ile gözden geçirin. İstismarla ilgili şüphelendiğiniz durumları okuldaki bu konuyla ilgili yetkili kişiyle paylaşır paylaşmaz, yetkili kişi bu olayla ilgili gerekli işlemleri başlatma yükümlülüğüne sahiptir(28).

Bildirim Nasıl Yapılır?

İstismar ya da ihmal ile ilgili bir şüphemiz varsa, bu durumu bildirmelisiniz. Bildirim okulunuzun yazılı prosedürlerine uygun olarak yapılmalıdır. Sizden yazılı olarak bilgi istenebilir. Bakıcılar her zaman çocuğun ailesi olmak zorunda değildir. Öğretmenler ya da diğer okul personeli de çocuk okulda olduğunda ya da okulla ilgili bir etkinlik içinde olduğunda bakıcı konumunda düşünülür. Herhangi bir meslektaşımızın da bir istismarcı olduğundan şüphelenebilirsiniz. Yasalarca tıpkı başkalarında olduğu gibi böylesi bir durumda da bunu bildirmeniz gerekir. Eğer olası bir çatışma varsa, eğer şüphelendiğiniz kişi okulda bu konuyla ilgili yetkili kişiye, okul prosedürlerinizin alternatif bir bildirim yöntemini belirlemesi gerekir(28).

İhbarda Bulduğumda Ne Olacak?

Çocuğun kötü muamele gördüğü/istismar/ ihmal edildiği kuşkusuna yönelik bildirim SHÇEK İl Sosyal Hizmetler Müdürlüklerine yapılmalıdır. Bildirim ALO 183 telefon hattında ya da SHÇEK İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğünde görevli uzmanlar tarafından değerlendirilecektir. Eğer görevli uzmanlar yapılan bildirimde çocuğa karşı kötü muamele olduğuna veya oluşma riskine ilişkin yeterli güvenilirlikte bilgi olduğuna kanaat getirirse bildiriminiz değerlendirilecek ve gerekli araştırma yapılacaktır. Bu kapsamda sizinle, çocukla, ebeveynlerle ve çocukla iletişim halinde olan diğer kişilerle (doktor, öğretmen veya bakım sağlayıcılar gibi) konuşularak, çocuğun yaşadığı ortam ve çevrede sosyal inceleme yapılır. Amaç; istismar veya ihmalin gerçekleşip gerçekleşmediğine ve tekrar edip etmeyeceğine karar vermektir. Eğer soruşturmayı yürütenler hiçbir istismar veya ihmalin gerçekleşmediğine veya var olan şeyin yasalarda yer alan istismar ve ihmal tanımına uymadığına karar verirlerse, dosya kapatılır ve ailenin başka herhangi destek/ yardıma gereksinimi olduğuna karar verilirse yönlendirilir. İstismar ve ihmal olduğu yönünde kuvvetli şüphe varsa durumu adli makamlara bildirirler ve eğer soruşturmayı yürütenler çocuğun risk altında olduğunu tespit ederlerse, ailedeki istismara yol açabilecek risklerin azaltılması için; ruh sağlığı tedavisi, ebeveyn becerisi geliştirme programları iş yardımı ve sosyal yardım veya barınak sağlama gibi somut yardımlar yapılabilir. Yaşadığı ortamda çocuğun güvenliği tehlikede ise çocuk korunma altına alınır (28).

Kim Bildirim Yapmalı?

TCK 279. Maddesi uyarınca kamu görevini yürütürken göreviyle bağlantılı olarak suç belirtisi ile karşılaşan her kamu görevlisinin yetkili makamlara bildirmesi zorunludur.

Kime Bildirim Yapılır?

Sözlü bir rapor mümkün olduğunca hızlı bir şekilde telefonla ya da yüz yüze görüşmeyle Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne yapılmalıdır. Her okul ya da okul sistemi bir iç çocuk istismarı raporlama protokolüne sahip olacaktır. Bu protokolün ne olduğunu öğrenin. Bir rapor hazırlandığında soruna müdahil olan her görevlinin onay alması tavsiye edilmektedir. Eğer sosyal hizmetlere ulaşamadığında ya da çocuk çok acil bir tehlike içinde ve istismar çok açık ise Polise ya da Cumhuriyet Savcılığına haber verilmelidir.

“Yetkilendirilmiş raportörler iyi niyetli raporlama yaptıkları takdirde raporlarının onaylanmadığı durumlarda da kanunlar tarafından korunmaktadır”.

Bildirim Yükümlülüğü Bulunan Kişilerin Hakları

Gizlilik: Bütün raporlar gizlidir ve istenildiği takdirde bildirimde bulunan kişinin kimliği saklı tutulabilir. Yine de bildirimde bulunan kişinin iletişim bilgilerini vermesi çocuk için daha yararlı olabilir.

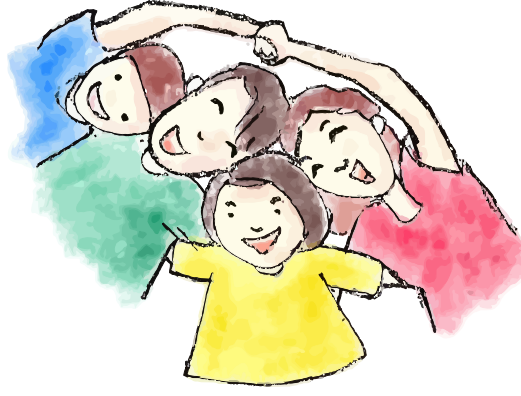
Rapor Düzenlememenin Yaptırımları

Kanunlara göre, yükümlü olduğu halde çocuk istismarı vakası şüphelerini bilerek ve isteyerek bildirmeyi ihmal eden kişi ya da yetkililer, görevi ihmal nedeniyle suçlu sayılırlar. Bu nedenle ayrıca eğitim sistemi bünyesinde de disiplin cezası alabilirsiniz ve görevinize son verilebilir(28).

Sosyal Hizmetlerin İşlevi

Sosyal Hizmetler, istismar ve ihmal şüphelerini araştırarak istismar ya da ihmal olasılığının doğrulanması halinde çocuğun korunması için gereken önlemleri alır. Bir çocuğun istismara uğrayıp uğramadığını belirlerken sosyal hizmetler şu yetkilere sahiptir:

- Çocukla ve ebeveyn ya da vasilerle görüşme yapma;
- Velayet sahibinin izniyle, kapanmamış yaraları olduğuna inanılan çocukların muayene edilmesini sağlama;
- Veli ya da vasilerin çocuğun bakımı ve korunmasını sağlama kabiliyetlerini değerlendirme;
- Veli ve vasilere, çocuk bakımında yardımcı olan kurumlara destek sağlama;

AİLELERİ GÜÇLENDİRME YÖNTEMLERİ

Ailelerin ve çocukların değer verilerek desteklendiği sağlam bir toplumsal yapının oluşturulabilmesi için herkese düşen görevler vardır. Çocuklara aile içerisinde desteklendiğini ve kendilerine değer verildiği hissettirilerek çocuğun ailedeki yeri güçlendirilebilir. Aile üyelerinin birbirleri ile olan bağlarının güçlendirilebilmesi için aşağıdaki öneriler uygulanabilir.

Aile içi iletişim kurma: Aile içi iletişim güçlü olduğunda aileler kendi içerisinde almış oldukları kararlarda tüm aile üyelerinin görüşünü alırlar. Aile içerisinde gün içerisinde yaşamış oldukları öfke, üzüntü hayal kırıklığı vb. gibi duyguları da kolayca birbirleri ile paylaşabilirler. Yaşamış oldukları problemler ile ilgili çözüm yolları hakkında karşılıklı fikir alışverişinde bulunabilirler.

Birlikte zaman geçirin: Aile üyelerin bir arada yapmış oldukları etkinlikler ebeveynler ve çocukları arasındaki bağda güçlendirir. Ebeveynlerin ve çocukların birlikte oyun oynaması, parka gitmesi, spor yapması, sohbet etmesi, birlikte seyahate çıkılması gibi çeşitli etkinlikler planlaması çocuk ve ebeveyn arasındaki bağı da güçlendirecektir.

Sevginizi ve ilginizi gösterin: Aile bağları güçlü olan aileler birbirlerine olan sevgilerini göstermekten çekinmezler. Seni seviyorum, böyle bir ailemiz olduğu için çok mutluyum, sizinle vakit geçirmekten çok hoşlanıyorum gibi güzel sözler söylemeleri ve aile hatıralarından bahsetmeleri, aile üyelerinin birlerine olan sevgilerini dile getirmeleri bu bağı daha da güçlendirebilir. Ayrıca çocuğunuza karşı olan sevginizin yaşanılan bir travmatik durumdan dolayı değişmeyeceğini hatırlatın.

Çocuğun istismara uğradığının anlaşılması halinde ivedilikle geçici korumaya alınmasını çocuk mahkemesinden talep etme;
Çocuğun geçici gözetim sürecinde çocuğa bakma kabiliyeti ya da arzusu yetersiz bulunan ebeveyn ya da vasiler hakkında mahkemeye bildirimde bulunma.

Bir Rapor Hazırladığınızda Ne Olur?

Bildirim yükümlülüğü olan kişi olarak göreviniz, bir çocuğun istismar ya da ihmal edildiğine dair gerekçeli kaygılarınız olduğunda sosyal hizmetler ile irtibata geçilmesini sağlamaktır. Bildirilen vaka için soruşturma yapılmasının gerekip gerekmediğini değerlendirmek ve raporunuzu kabul edip etmemeye karar vermek ise sosyal hizmetlerin görevidir. Bildiriminiz, hakkında yürütülen bir soruşturma bulunduğunu bildiğiniz bir aileye ilişkin olsa bile, dikkate alınmasını sağlayabilmek için raporunuzu yine de Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne teslim etmelisiniz.

Raporunuzun değerlendirilmesi neticesinde soruşturmaya gerek görülmesi dahi vakaya ilginizi yitirmemeniz ve kaygılarınızı raporlamanız yerinde olacaktır. Zira, raporunuz sosyal hizmetlerin incelemesinin sonraki aşamalarda bir soruşturma açma kararı alınması durumunda yararlanabilecek önemli bilgiler içerebilir.

SHÇEK 'incelemesinin içeriğinde çocuğun kötü muameleye maruz kaldığına dair kanıtlar ya da tezler tespit etmesi halinde raporunuza dayanılarak konu hakkında soruşturma açılacaktır. Sosyal Hizmetlerin müdahalesine yer olmadığı kararlaştırılmış olsa bile çocuğun kötü muameleye maruz kaldığına dair kanıtlar ya da tezler içeren tüm raporlar adli kolluğa sevk edilmektedir. SHÇEK, bildirimimize dayanarak kötü muamelenin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek amacıyla vakalar hakkında soruşturma başlatır; gerçekleştiğine dair kanaat oluşursa kötü muamelenin tekrarlanması olasılığını değerlendirerek çocuğun güvenliğinin ve korunmasının sağlanmasına yönelik planlama yapar(28).

Bütün Soruşturmalarda Neler Yapılır?

- Kötü muameleye maruz kaldığı iddia edilen her çocukla kararlaştırılan zaman zarfında görüşme yapma,
- Aynı hanede yaşayan her çocukla birer görüşme yapmak,
- Çocuğun/çocukların ebeveyn/vasilerinin her biriyle birer görüşme yapmak,
- Çocuğun ebeveynleriyle ilişkisini gözlemlemek üzere bir ev ziyareti gerçekleştirmek,
- Aile çevresinden kişilerle ihtiyati görüşmeler yapmak.

Çocuğunuzla Sağlıklı İletişim Kurmak İçin Bazı İpuçları

- Çocuğunuzun onu sevdiğinizi bildiğinden emin olun; yanlış bir şeyler yaptığında bile!
- Başarılarını ve yeteneklerini övün. Geliştirdiği becerilerinin farkında olun.
- Çocuğunuzla zaman geçirin. Hoşlandığınız şeyleri birlikte yapmaya özen gösterin. Çocuğunuzu dinleyin.
- Disipline ederken fiziksel olmayan seçenekleri nasıl kullanacağımızı öğrenin. Çocuğunuzun yaşına ve gelişim düzeyine bağlı olarak, çocuğunuzun dikkatini yönlendirecek ve ona seçenekler sunacak yönlendirmeler kullanın.
- Çocuklar olumsuz davranış özellikleri gösterebilir de olumlu yaklaşarak iletişim kurun.
- Çocuklara saygılı davranın.
- Sorumlu davranmayı öğretin.
- Çocuğu dinleyin ve çocuğın bakış açısını takdir edin.
- Çocuğu ilerletecek etkinliklere katılmasında ona şans verin.
- Kendi kendini kontrol etmesini öğretin.
- İyi bir rol modeli olun.
- Verdiğiniz sözü tutun.
- Çocuğunuzun düşünceleri ve duygularını sorun, ama özel bir alana ihtiyacı olduğunu da kabul edin.
- Öğretmenleriyle konuşarak ve ödevlerini gözden geçirerek okulda başarılı olmalarına yardımcı olun.
- Tutarlı kurallar koyun ve davranış standartları oluşturun.
- Olumlu bir ev ortamı oluşturun.
- Çocuğunuzun arkadaşlarını evinize davet edin, onların aileleriyle de tanışın. Çocuğunuzun okul dışı sosyal faaliyetlerde yer almasına izin verin ve onu teşvik edin.
- Olumlu değerleri desteklemek için yardımseverliği gösterin. Çocuğunuza kendine güven becerileri, karar verme becerileri ve olumlu sosyal beceriler öğretin. Çabaları sonuçsuz kalsa da olumlu dersler çıkarmasına yardımcı olun.

Çocuğunuzu Güvende Tutmak İçin

- Çocuğunuzun size ya da güvenilir başka bir yetişkine nasıl ulaşabileceğini bildiğinden emin olun.
- Çocuğunuza ismi, adresi, ve telefon numarası ile okulunun, akrabalarınızın, aile dostlarınızın isim, adres ve telefon numaralarını öğretin.
- Çocuğunuzun hangi yetişkin ve çocuklarla zaman geçirdiğini, nerde olduğunu ve hangi aktiviteleri yaptığını bilin.
- Çocuğunuzun okulunda ve aktivitelerinde yeterli yetişkin gözetimi sağlandığından emin olun.
- Çocuğunuzun adının kıyafetinin üstü gibi rahatlıkla görülebilir yerlerde gözükmemesine dikkat edin.
- Çocuğunuzun bilgisayar başında geçirdiği süreyi kısıtlayın ve internet bağlantısı olan bilgisayarları ortak alanlara koyun.
- Evinizde silah bulundurmayın.
- Çocuğunuzun dinleyin. Başka birinin söz ya da davranışlarıyla kendisini rahatsız ettiğini söylerse, ona inanın.
- Çocuklarınıza, yeni e-posta arkadaşları ne kadar dostça gözüke de ya da eğlenceli bir internet sitesi kişisel bilgilerini vermeleri karşılığında hediye veriyor olsa da, kişisel bilgilerin dışarıya verilmemesinin neden önemli olduğunu anlamaları konusunda yardımcı olun.
- İnternet Hizmeti Sağlayıcınızın ebeveyn kontrol sistemi kurup kurmadığını öğrenin. Çocuğunuz internetteyken, neleri kontrol edip neleri kontrol edemediğinizi öğrenin.
- Çocuklarınızın, onları rahatsız eden mesajlar aldıklarında, size gelmelerini sağlayın. Böyle bir durumda onlara mesajları sizin okumanız ve doğru bir şekilde ele alabilmeniz için saklamalarını söyleyin.

- Özellikle internette tanışılan insanlar konusunda ne yapılacağı ile ilgili kurallar oluşturun. İnternette tanıştıkları yeni arkadaşları onları görmek istediğinde ya da fotoğraflarını göndermelerini istediğinde ne yapmaları gerektiği konusunda çocuklarınızla konuşun.
- Çocuklarınıza doğru “internet görgü kurallarını” öğretin, böylece kendilerini daha rahat hissedebilirler ve kimseyi yanlışlıkla da olsa rahatsız etmezler.
- Bilgisayarı oturma odası gibi evinizin sıklıkla kullanılan bir yerine yerleştirin. Bu sayede onları sürekli gözetliyormuşsunuz hissi vermeden, neler yaptıklarını izleyebilirsiniz.

- Çocuklarımızın seveceğini ve sık kullanılanlara ekleyeceğini düşündüğünüz internet siteleri bulmak için zaman ayırın. Böylece çocuklarınızın uygunsuz siteler bulabilecekleri arama motorlarını kullanmalarını engelleyebilirsiniz. (“oyun” kelimesini ararken dahi karşılaştığınız şeyler karşısında şaşırabilirsiniz)

- En önemlisi, birlikte zaman geçirirken çocuklarımızın internette neler yaptıkları hakkında konuşun. Onlara internette öğrendiklerini, favori sitelerini ve ilgilendikleri konuları size anlatmaları için fırsat verin. Burada bahsi geçen güvenliğe dair konuların çoğu daha derinlemesine çeşitli internet sitelerinde ele alınmaktadır. Güvenliğe dair daha fazla bilgi bulmak için arama motorlarını kullanın (www.yahoo.com veya www.google.com gibi). Gereken önlemleri alarak siz ve aileniz için internetin olumlu özelliklerini keşfedebilir ve iyi vakit geçirebilirsiniz(29).

**ÇOCUKLARIN TÜM UMUTLARI OYUNCAKTIR
KUCAK KUCAK
OYSA BAZI ÇOCUKLAR BÜYÜKLERİN ELLERİNDE
OYUNCAK...
DÜNYADA ÇOCUKLAR MUTLU DEĐİLSE BÜYÜK
İCAT VE İLERLEMELERİN ÖNEMİ YOKTUR.
UNUTULMAMALIDIR Kİ ÇOCUKLARIN
NASİHATTEN ÇOK İYİ ÖRNEĐE İHTİYAÇLARI
VARDIR. RUH VE BEDEN GELİŐİMLERİ BERABER
YÜRÜTÜLMELİDİR.
ÇOCUKLAR DÜNYANIN EN BÜYÜK SERVETİDİR.
B SERVETE SAHİP ÇIKALIM. BİLİNÇLE SEVGİYLE
ÖZENLE...**

KAYNAKÇA

1. Birinci İstanbul Çocuk Kurultay İstanbul Çocuk Raporu. İstanbul: İstanbul Çocuklar Vakfı Yayınları, 2000: 138- 146.
2. Dubowitz H. Preventing Child Neglect And Physical Abuse. *Pediatr Rev* 2002; 23: 191-196.
3. Polat O. Çocuk ve Şiddet. İstanbul: Der Yayınları, 2002: 85-97.
4. Violence Prevention Committee. Child abuse. *Ann Emerg Med* 2000; 36:180.
5. Polat O. Klinik Adli Tıp. Seçkin Yayıncılık 1. baskı Ankara 2004; 85-131.
6. Hancı İH. Adli Tıp ve Ali Bilimler. Seçkin yayıncılık 1. baskı Ankara 2002; 263-284.
7. Taner Y, Gökler B. Çocuk İstismarı Ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi* 2004; 35: 82-86.
8. Kaplan S. Pyhysical Abuse And Neglect. In: Lewis M, ed. *Child And Adolescent Psyciatry. A Comprehensive Textbook.* 2nd ed. Baltimore, MA: Williams&Wilkins, 1996; 1033-1041.
9. Kaplan S, Pelcovitz D, Labruna V. Child And Adolescent Abuse And Neglect Research: A Review Of The Past 10 Years. Part 1: Physical And Emotional Abuse And Neglect. *J Am Acad Child Adolescent Psychiatry* 1999; 38: 1214- 1222.
10. Arthur HG: Physical Abuse Of Children. In:Wiener JM, Ed. *Texbook Of Child Adolescent Psychiatry.* 2 nd. Ed. Washington: American Psychiatry Pres, 1997; 687-698.
11. Polat O. Klinik Adli Tıp. Seçkin Yayıncılık 1. baskı Ankara 2004; 85-131.
12. Pizarro RA, Billick SB. Current İssues İn Child Abuse. *Curr Opin Pediatr* 1999; 12: 665- 668.
13. Hancı İH. Adli Tıp Ve Ali Bilimler. Seçkin Yayıncılık 1. Baskı Ankara 2002; 263-284.
14. Ünsal A. (1998) Çocuk İstismar Ve İhmalinde Önemli Bir Etmen Olarak Aile. *Ege Üniversitesi Hemsirelik Yüksek Okulu Dergisi* 14 (3): 301-315.
15. Bahçecik N. Kavaklı A. (1993 B) Çocuk İstismarı Ve İhmalini Hazırlayıcı Nedenler. *Hemşirelik Bülteni.* Cilt:V11. Sayı: 28,33-38.
16. Kvam, M. H. (2000). Is Sexual Abuse Of Children With Disabilities Disclosed? A Retrospective Analysis Of Child Disability And The Likelihood Of Sexual Abuse Among Those Attending Norwegian Hospitals. *Child Abuse & Neglect*, 24(8), 1073-1084.
17. Stalker, K., & Mcarthur, K. (2012). Child Abuse, Child Protection And Disabled Children: A Review Of Recent Research. *Child Abuse Review*, 21(1), 24-40. Doi:10.1002/Car.1154

18. Pillay, A. L. (2012). Intellectually Disabled Child And Adolescent Sexual Violence Survivors Face Greather Challenges In The Legal System. *Journal Of Child & Adolescent Mental Health*, 24(2), 3-6. Doi: 10.2989/17280553.2012.735498.
19. Chave-Cox, R. S. (2014). Forensic Examination Of The Mentally Disabled Sexual Abuse Complainant. *Journal Of Forensic And Legal Medicine*, 25, 71-75. Doi:10.1016/J.Jflm.2014.04.010.
20. Öner, Y., Sucuoğlu, B. (1994). Zihinsel Özürlü Çocukların İstismarı. *Psikiatri, Psikoloji Ve Psikofarmakoloji Dergisi*. 2(4).
21. Bulut, S.Ve Karaman H.B.(2018). Engelli Bireylerin Cinsel, Fiziksel Ve Duygusal İstismarı. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi.2018, 2(19), 277-301.Doı: 10.21565/Ozelegitimdergisi.382961
22. Yıldırım-Doğru, S. S. (2006). Zihinsel Engelli Çocuklarda Cinsel İstismar [Sexual Abuse Of Intellectually Disabled Children]. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 80-91.
23. Sinason, V. (2002). Treating people with learning disabilities after physical or sexual abuse. *Advances in Psychiatric Treatment*, 8(6), 424-432. doi:10.1192/apt.8.6.424
24. Düzkantar, A. (2017). Özel Gereksinimli Bireylerde Cinsel Gelişim, Cinsiyet Eğitimi ve Tacizden Korunma Semineri Notları.
25. Chamberlain, A., Rauh, J., Passer, A., McGrah, M. ve Burket, R. (1984). Issues in Fertility Control for Mentally Retarded Female Adolescents. *Pediatrics*, 73, 445-450.
26. Fallon, M.A., Eifler, K., Niffenegger, J.P.(2002). Preventing and Treating Sexsual Abuse in Children with Disabilities: Use of a Team Model Of Intervention. *Journal of Pediatric Nursing*, Vol.17, USA, October.
27. Widom, D. Ve Ames, A.(1994). Criminal Consequences of Childhood Sexual Victimization. *Child Abuse and Neglect*. 18(4), 303- 318.
28. Derneği, İ. H. (2008). Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu. *Berkay Ofset-Ankara*, 1-70.
29. Demiriz, Başak. “Çocuklar Cinsel İstismara Uğradıklarını Neden Söyleyemiyorlar?” *Hürriyet Gazetesi*. 28 Temmuz 2018. Baskı.
30. <http://www.pdr.org.tr/>